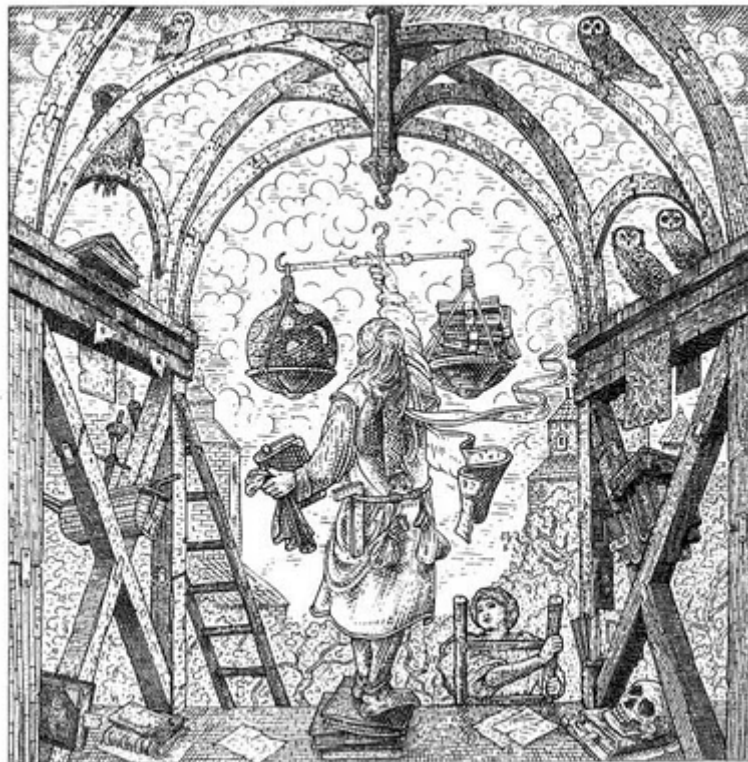

Theodore J. Kaczynski: A rendszer legügysesebb trükkje

A fordítás alapjául szolgált: *The Collected Writings of Theodore J. Kaczynski a.k.a. „The Unabomber”* szerk. Dr. David Skrbina, Feral House, 2010.

Fordította és jegyzetekkel ellátta Kudri Dávid
A borítón Orosz István A Bolondok Hajója XLIII című képe látható

Kaczynski egyéb magyarra fordított írásait lásd a <http://unabomber.hu/> oldalon.

2015.

*A technikai szükségszerűség társadalmának legfőbb fényűzése a szükségtelen lázadás, és egy
beleegyező mosoly lesz.*
Jacques Ellul¹

A Rendszer játékot űz a jelen forradalmár-jelöltjeivel és lázadóival. E trükk annyira bájos, hogy ha tudatosan tervezett lenne, még kalapot is emelhetnénk matematikai eleganciája előtt.

1. Ami nem a rendszer

Kezdetnek tegyük tisztába, mi nem a Rendszer. A Rendszer nem George W. Bush, a tanácsadóival és jelöltjeivel, nem a tüntetőket szétverő rendőrök, nem a multinacionális vállalatok vezérigazgatói, és nem a laboratóriumaikban élőlények génjeivel bűnösként szórakozó Frankensteinek. Mindezen személyek a rendszer szolgái, de ők maguk nem alkotják a Rendszert. Különösen, hogy legtöbbjük személyes értékrendszere, hozzáállása, hite és viselkedése lényegesen ütközhet a Rendszer igényeivel.

Egy példával illusztrálva, a Rendszer megkívánja a tulajdonjog tiszteletét, holott vezérigazgatók, rendőrök, tudósok és politikusok néha lopnak. (Lopásról beszélve nem kell, hogy adott fizikai tárgyak elemelésére szorítkozzunk. Beletartozik minden illegális tulajdonszerző cselekedet, mint adócsalás, kenőpénz elfogadása, valamint a megvesztegetés és a korrupció más egyéb formája.) Az viszont, hogy vezérigazgatók, rendőrök, tudósok és politikusok néha lopnak nem jelenti azt, hogy a tolvajlás a Rendszer része. Épp ellenkezőleg: amikor egy rendőr vagy politikus csal, a Rendszer tulajdon és törvénytisztelő igényei ellen lázad. Mialatt ugyanők csálnak, a Rendszer szolgálói maradnak mindaddig, amíg nyilvánosság előtt a törvényt és tulajdonjogot támogatják.

Bárminő törvénytelen tette vetemedjen is egyéenként egy politikus, vezérigazgató vagy rendőr, a lopás, megvesztegetés és korrupció nemhogy nem a Rendszer része, hanem egyenesen annak kórokozója. Minél kevesebbet lopnak, annál jobban működik a Rendszer, ezért kívánnak mindig oly nagy törvény iránti engedelmisséget nagy nyilvánosság előtt a szolgálói és támogatói, még akkor is ha magánszférájukban néha kényelmesnek találják a törvényszegést.

Vegyünk egy másik példát. Jóllehet, a rendőrök a Rendszer végrehajtói, a rendőri erőszak nem a Rendszer része. Amikor egy rendőr lekever egyet a gyanúsítottak csupán személyes dühét és gyűlöletét enged ki, nem a Rendszer munkáját végzi. A Rendszer célja nem a brutalitás vagy a düh kifejezése. Ami a rendőri munkakört illeti, a Rendszer célja a szabályai iránti engedelmisség kikényszerítése a lehető legkisebb bomlasztás, erőszak vagy rossz hírverés nélkül. Vagyis a Rendszer nézőpontjából az ideális rendőr sosem gurul dühbe, sosem alkalmaz nagyobb erőszakot a kelletténél, és lehetőség szerint nagyobb mértékben tartja manipulációval ellenőrzés alatt az embereket, mint fizikai erővel. A rendőri túlkapás csupán a Rendszer újabb betegsége, nem része.

Bizonyítékként nézzük a média hozzáállását. A mainstream média egyetemesen elítéli a rendőri brutalitást. Természetesen a főáramlatú média hozzáállása szabályként reprezentálja a hatalmon lévő osztályok vélemény-konzensusát arról, mi megfelelő a Rendszernek.

Ugyanaz, amiket elmondtunk a lopásról, korrupcióról, rendőri túlkapasokról fennáll a diszkriminációs vagy kizsákmányolási témakörökre mint a rasszizmus, szexizmus, homofóbia, szegénység, és könnyüzemek. Mindjük rossz a Rendszernek. Példának okáért, minél több fekete férfi érzi magát megvetettnek és kirekesztettnek, annál inkább bűnözésben keresik majd a menekülést, ahelyett, hogy képezve magukat karriert építenének, amivel a Rendszer hasznára válnának.

¹ Jacques Ellul: *The Technological Society*, New York, 1964, 427.

A modern technológia, a gyors, nagytávú szállítással és a tradicionális életvitel bomlasztásával a populáció keveredését érte el, vagyis napjainkban különböző fajú, etnikumú, vallású, nemzetiségű, kultúrájú és vallású embereknek kell élni és együttműködni. Ha ezek az emberek faji, etnikai, vallási, vagy szexuális alapon utálják egymást, az ebből következő konfliktus akadályozza a Rendszer működését. Eltekintve néhány őskövülettől, mint Jesse Helms, a rendszer vezetői mindezt nagyon jól tudják, és ezért tanít minket az iskola és a média, hogy a rasszizmus, szexizmus, homofóbia és a többi társadalmi gonoszságok és kiiktatandók.

Kétségtelen azonban, hogy a legtöbb vezető, politikus, tudós, vezérigazgató magánemberként úgy érzi, a nő helye a konyhában van, a homoszexualitás és a rasszok közti házasság visszataszító. De még ha legtöbbször ekképp vélekedik is, az nem jelenti, hogy a rasszizmus, szexizmus és homofóbia a Rendszer része, - mint ahogyan a vezetők körében létező csalás léte sem jelenti ezt. Csupán ahogyan muszáj kikényszerítenie a törvény és tulajdon tiszteletét a saját biztonsága érdekében, ugyanezen okból kell visszaszorítania a rasszizmust és az elnyomás más formáit. Ezért hivatott a Rendszer (dacára az elit egyes tagjainak magánvéleményére) a diszkrimináció és kizsákmányolás elnyomására.

Bizonyítékként megint nézzük a főáramlatú média hozzáállását. Néhány szociálisan érzékenyebb és reakciós kommentátor alkalmankénti különvéleménye ellenére a média propaganda túlságosan is a faji és nemi egyenjogúságot, valamint a homoszexualitás és rasszok közti házasság elfogadását favorizálja.²

A Rendszernek nyájas, békés, háziasított, tanulékony és engedelmes lakosság kell. Elkell kerülnie a társadalmi gépezet rendes működésével ütköző akármilyen konfliktust és bomlasztást. Továbbmenve, hogy elnyomja a faji, etnikai, vallási és egyéb ellenségeskedést, saját hasznára el kell nyomnia vagy kihasználnia a más, egyébként bomlást és elégtelenséget eredményező tendenciát, mint machizmus, agresszív impulzusok, és erőszakra való hajlamosság.

A hagyományos faji és etnikai antagonizmus természetes módon lassan kihál, a machizmus, agresszivitás és erőszak viszont nem nyomhatóak könnyen el, a nemi hajlamok felé tendáló

² A modern, iparosodott, vagy még a modernitásra pusztán vágyakozó országok tömegmédiájának pusztasága, felületes vizsgálata is igazolja, hogy a Rendszer a faji, vallási, nemi, szexuális stb, stb, stb diszkrimináció eltörlésére hivatott. Ezt illusztrálандó könnyű lenne ezernyi példával előhozakodni, mégis mi csak hárommal élünk három különböző országból.

USA: *Public Displays of Affection*, U.S. News & World Report, Szeptember 9, 2002, 42-43. E cikk szép példát állít a propaganda működésének. Látszólag objektív és semleges álláspontot képvisel a meleg párkapcsolatokról, kevés helyet adva a homoszexualitás nyilvános elfogadását ellenzők álláspontjának. Bárki, aki elolvassa a cikket a határozottan szimpatikusan kezelt meleg párról azzal a benyomással gazdagodik, hogy a homoszexualitás kívánatos, hosszú távon pedig elkerülhetetlen. Különösen fontos a kérdéses pár fotója: egy fizikailag vonzó párt választottak ki, megkapóan lefotóztva őket. A propaganda legcsekélyebb megértésével is bárki észreveszi, hogy a cikk a homoszexualitás elfogadásának kedvez. És ne felejtjük, *U.S. News & World Report* egy jobbközép magazin. Oroszország: *Putin Denounces Intolerance*, The Denver Post, július 26, 2002, 16A. "Moszkva - Vladimir Putyin elnök erősen bírálta a faji és vallási előítéleteket csütörtökön. 'Ha engedjük a nemzeti és vallási intolerancia sovíniszta baktériumát tovább terjedni, romba dönti majd országunkat,' nyilatkozta Putyin az orosz televízióban leadott kiemelt felszólalásában, csütörtök este." stb. stb.

Mexikó: *Persiste racismo contra indígenas*, (A bennszülöttek elleni rasszizmus folytatódik), El Sol de Mexico, január 11, 2002, 1/B. Fotó felirat: Országunk bennszülöttei méltóságának visszaszerzése érdekében tett erőfeszítéseink ellenére továbbra is szenvednek a hátrányos megkülönböztetéstől..." A cikk ismerteti Mexikó lelkészeinek diszkriminációellenes törekvéseit, viszont azt mondja, a lelkészek meg akarják "tisztítani" a bennszülött szokásokat azért, hogy felszabadítsák a nőket hagyományosan alávetett helyzetükből. Az El Sol de Mexico hírhedten jobbközép újság.

Ha valaki veszi a fáradságot ezerszer megsokszorozhatja e példák számát. A bizonyíték, miszerint a Rendszer maga is törekszik a megkülönböztetés és elnyomás kiiktatására nyilvánvaló és masszív, hogy valaki el is riadhat a radikálisok hitétől, miszerint e démonokkal küzdeni egyfajta lázadás lenne. Mindez egy, a professzionális propagandisták által jól ismert jelenségnek tudható be: az emberek hajlamosak blokkolni, fel nem ismerni vagy elfelejteni azon információkat, amelyek ellenkeznek elveikkel. Lásd az érdekes cikket: *Propaganda*, in The New Encyclopaedia Britannica, Volume 26, Macropaedia, 15. kiadás, 1997, 171-79, különösen a 176. oldal.

hozzállás pedig nem változtatható át máról holnapra. Vagyis sok egyén ellenáll a változásnak, a Rendszernek pedig szembe kell néznie az ellenállásuk problematikájával.³

2. Hogyan zsákmányolja ki a Rendszer a lázadó impulzusokat?

A modern társadalomban mindannyian szabályok és megkötések sűrű hálójával vagyunk körülvéve. Olyan nagyszervezetek kegyétől függünk, mint vállalatok, kormányok, szakszervezetek, egyetemek, egyházak, pártok, következésképpen gyengék vagyunk. A szolgáltatás következményeként az erőtlenség és más, Rendszer által ránk szabott méltánytalanságok miatt a széles körben elterjedt frusztráció lázadói hajlamokban tetőzik. És itt játssza ki legügyesebb trükkjét a Rendszer: varázskezével a rebelliót saját hasznára hajtja.

Sokan nem értik saját frusztrációjuk gyökerét, ennél fogva lázadásuk iránytalan. Tudják, hogy lázadniuk kell, de nem tudják, ki ellen. Szerencsére a Rendszer kielégíti szükségleteiket egy sor standard és sztereotipizált sérelmet biztosítva számukra aminek a nevében lázonghatnak: rasszizmus, homofóbia, nőellenes dolgok, szegénység, bémunka... "aktivisták" egész szennyeje.

Lázadni akarók nagy száma kapja be a csalit. Rasszizmus, szexizmus és társai ellen lázadva ugyanis a Rendszer munkáját végzik, ennek ellenére azt hiszik, lázadnak ellene. Hogyan is lehetséges ez?

Először is, ötven évvel ezelőtt a Rendszer nem lépett fel a feketék, nők és homoszexuálisok egyenlőségéért, akkor tehát az ugyanezen okokért való akció tényleg a lázadás egy fajtájának számított, vagyis ezen okok konvencionálisan lázadási indítéknak számítottak. E státuszt napjainkig fenntartják egyszerűen a hagyomány kedvéért, ezért imitálják lázadó generációk elődjüket.

Másodszor, továbbra is kimagasló azok száma, akik (mint ahogy kimutattam) hatalommal rendelkező rendőrök, bírák és politikusok, és ellenállnak a Rendszer által megkívánt szociális változásnak. Ezen ellenállók a lázadni akarók célpontjai, ők azok a valakik, akik ellen lázadni lehet. Kommentátorok, mint Rush Limburg segítik a folyamatot az aktivisták elleni hantázással: az ő személyében válik ugyanis láthatóvá, hogy felbőszítettek valakit; ez az aktivisták illúziója.

Harmadszor, hogy konfliktusba kerüljenek a Rendszer által követelt társadalmi változásokat teljes mértékben elfogadó vezetőkkel, a lázadni akarók a vezetők által meg gondoltnak vélt eredményeken túlmutató megoldásokhoz ragaszkodnak, triviális dolgok iránt érzett túlzó dühüket kimutatva. Például pénzügyi jóvátételt követelnek a feketék számára és gyakran felbőszülnek e kisebbséget ért kritika hallatán, lett légyen az bármennyire is mérsékelt és ésszerű.

Ekképp az aktivisták fenntartják rendszerellenes lázadásuk illúzióját. Ez az illúzió viszont abszurd. Rasszizmus, szexizmus, homofóbiaellenes agitáció még annyira sem alapszik lázadáson, mint a megvesztegetés és korrupció ellenzése. Akik ez utóbbiak ellen dolgoznak nemhogy nem lázadnak, de egyenesen a Rendszer végrehajtóiként cselekszenek, mert segítik fenntartani a politikai engedelmességet a Rendszer szabályaihoz. Azok, akik a rasszizmus, szexizmus, homofóbia ellen lázadnak a Rendszer végrehajtóiként cselekszenek: hiszen segítenek a deviáns szexista, rasszista és homofób megnyilvánulások elnyomásában, melyek egyébként problémát okoznak a Rendszernek.

³ E fejezetben sokat beszéltem arról, mi *nem* a Rendszer, de arról nem szóltam, *mi* is az. Egy barátom rámutatott, hogy ez mehhökkentheti az olvasót, úgyhogy jobb, ha kijelentem: e cikk céljából nem szükséges a Rendszer precíz definíciója. Egyébként sem gondoltam a Rendszer egy bizonyos definiálására, egy kerek-egész, szükségtelenül hosszú és erőltetett kitérő mondat megtörmé a cikk folyamatosságát, úgyhogy megválaszolatlanul hagyom. Nem gondolom, hogy a meghatározásának kudarca komolyan hátráltatná az olvasót a szöveggel kifejezni kívánt mondanóm megértését.

Az aktivisták azonban nem csak a Rendszer végrehajtóiként cselekszenek. Egyfajta villámhárítóként szolgálnak, amely eltereli a közharagot a Rendszerről és annak intézményeiről. Például számos okból a Rendszer előnyére szolgál a nők munkába állása. Ha ötven évvel ezelőtt ha a kormány és média által reprezentált Rendszer hirtelen propaganda kampányba kezdett volna a nők karrierépítése mellett az otthonlét ellenében, a természetes emberi ellenszenv gyorsan terjedő közutálattá változott volna.

Valójában az történt, hogy radikális feministák álltak a változás élére, a rendszer intézményei csupán utána caplattak biztos távból. Így a társadalom konzervatívabb tagjai felől a neheztelés a Rendszer és intézményei helyett elsősorban a radikális feministák felé irányult, mert a Rendszer által támogatott változások moderáltak és lassabbnak mutatkoztak a radikális megoldásokat sürgető feministákhoz képest, és még e relatíve lassú változások is, látszólag a radikálisok nyomásának tudhatóak be.

3. A rendszer legügyesebb trükkje

A rendszer legügyesebb trükkje tehát dióhéjban:

(a) A Rendszer saját hatékonysága és biztonsága érdekében a technológiai fejlődés eredményeként jelentkező állapotokhoz illeszkedő mély és radikális társadalmi változásokat szükséges alkalmazni.

(b) A Rendszer által teremtett körülmények okozta frusztráció lázadó impulzusokhoz vezet.

(c) A Rendszer kooptálja a lázadó impulzusokat az általa kívánt társadalmi változások szolgálatában; "rebellis" aktivistánk a divatjamúlt, többé már nem használható értékek, és az új, velünk elfogadtatni akaró értékek kedvében lázad.

(d) Ekképp az egyébként Rendszerre nézve veszélyes lázadó hajlamok kiélésének oly módon ad teret, hogy azok egyenesen hasznosak számára.

(e) A társadalmi változások eredményeként keletkező közutálat nagy része a Rendszerről és intézményeiről a levezetőként funkcionáló radikálisokra irányul.

Természetesen e trükk nem főnökök által tökéletesen megtervezett, ők még csak nincsenek is tudatában, hogy létezik egyáltalán a trükk. Valahogy így működik ez:

Szerkesztőknek, publicistáknak, médiaguruknak egy-egy álláspont kialakításánál tudatosan vagy tudattalanul mérlegelniük kell a fennálló tényezőket. Számításba kell venniük az olvasók vagy nézők reakcióját, a hirdetőik, a konkurencia, vagy a hatalmon lévők reakcióját, továbbá a Rendszer biztonságára való ráhatás faktorát.

Egy adott téma irányába érzett személyes érzelmeknél általában többet nyomnak a latba a fent leírt praktikus okok. Médiavezetők, hirdetők, politikusok érzelmei különbözőek lehetnek: liberálisok vagy konzervatívok, vallásosak vagy ateisták. A vezetők egyetlen közös pontja a Rendszer, annak ereje és biztonsága iránti elkötelezettség. Vagyis a média által propagált álláspont meghatározásának meghatározott tényezője (azon határon belül, amit a köznép még hajlandó elfogadni) a médiaguruk, vezetők és hatalmon lévők nyers konszenzusa arról, mi is hasznos a Rendszernek.

Tehát amikor egy szerkesztő vagy média vezető kiötlök egy álláspontot egy mozgalomról vagy esetről, az első gondolata, hogy e mozgalom árt, vagy hasznos-e a Rendszernek. Talán úgy tartja magában, döntése erkölcsi, filozófiai vagy vallási talajon áll; azonban a gyakorlatban megfigyelt tény, hogy egy médiumban megjelenő vélemény meghatározásakor elsőbbséget élvez a többi tényezővel szemben a Rendszer biztonsága.

Például egy újságíró személy szerint szimpatizálhat, vagy ellenezhet egy félkatonai szervezet sérelmeivel és céljaival, mégis ezzel egy időben jól látja a hirdetői és a konkurencia konszenzusát, amely a félkatonai szervezeteket veszélyesnek titulálja a Rendszerre nézve, vagyis megvetendőnek. Ilyen körülmények között *jobbnak* látja, ha saját magazinja is negatívan

viszonyul a szervezethez. Feltételezhetően a média negatív hozzáállása miatt halnak ki lassan e csoportok.

Ha ugyanő a radikális feministákról vélekedik, habár tisztában van megoldásaik extrém és veszélyes mivoltával, látja ugyanakkor azt is, hogy amit a feminizmus képvisel hasznos a Rendszernek. A nők részt vállalása az üzletbe és technikai világba megfelelőbben integrálja őket és családtagjaikat a Rendszerbe. Tehetségük üzleti és technikai értelemben a Rendszer szolgálatába áll. A feministák által hangsúlyozott nemi és családon belüli erőszak ellenzése szintén a Rendszer érdeke, mint ahogy bármilyen erőszaké. De talán a legfontosabb, hogy a szerkesztő felismeri a modern házimunka kicsinyességét és értelmetlenségét, és a modern háziasszony társadalmi izoláltságát, amely szintén sok nőnél vezet komoly frusztrációhoz; e feszültség pedig problémákat okoz a Rendszernek, mindaddig, amíg a nők nem találnak megfelelő kiélési módot üzleti és technikai karrierjükön keresztül.

Még ha ezen újságíró hímsoviniszta is (aki legszívesebben fölérendelt helyzetben érzi biztosabban magát egy nővel) tudja, hogy a feminizmus legalább mérsékelt formája előnyös a Rendszernek. Tudja, hogy szerkesztői magatartásának összhangban kell lennie a mérsékelt feminizmussal, máskülönben szembesülnie kell a hirdető és más hatalmon lévő személyek egyet nem értésével. Ezért tanúsít támogató magatartást a modern média a feminizmussal szemben, keverve ezt a radikális irányzatával, viszont következetesen ellenezve a szélsőséges feminizmust.

Az effajta folyamaton keresztül a Rendszerre veszélyes lázadó mozgalmak negatív propaganda nyomása alatt állnak, a számára hasznosnak hitt lázadó mozgalmaknak pedig óvatosan adnak teret a médiában. A média propaganda tudatalatti elfogadása úgy hat a lázadni akarókra, hogy a Rendszer érdekében "lázadjanak".

Egyetemi értelmiségiek szintén fontos szerepet játszanak a Rendszer trükkjének megvalósításában. Habár szeretnek a független gondolkodó képében tetszelegni, néhány kivételtől eltekintve az intellektüelek korunk Amerikájának legtúlszocializáltabb, legkonformistább, legszelídebb, legelkényztetettebb, leginkább függő és háziasszony, gerinctelen csoportja. Következésképpen lázadói hajlamuk kifejezetten erős. De mivel alkalmatlanok a független gondolkodásra, a lázadás számukra lehetetlen. Vagyis jól beszojja a Rendszer trükkjét, ami megengedi nekik a polgárpukkasztást, és a lázadás illúzióját anélkül, hogy a Rendszer alapértékeibe ütköznének.

Mivel ők az ifjabb generációk tanítói olyan pozícióban vannak, amellyel kijátszhatják a Rendszer trükkjét a fiatalokon a "rasszizmus, kolonializmus, női egyenjogúság" sztereotíp standardok felé orientálva lázadó impulzusaikat. A még fiatalabbak, akik még nem járnak főiskolára a médiából tanulnak, vagy személyes kontaktus alapján az egyetemi lázadóktól a "társadalmi igazságokról", utánozva őket. Egy fiatal kultúra fejlődik így ki ahol egy sztereotipizált módja van a lázadásnak, ezt pedig az elődöktől tanulják: haj, ruhaviselet, és egyéb hóbortok terjednek utánzás útján.

4. A trükk nem tökéletes

Természetesen a Rendszer trükkje sem működik tökéletesen. Nem minden, az "aktivista" közösség által adoptált hozzáállás összeegyeztethető a Rendszer szükségleteivel. Ebben az értelemben a Rendszerrel konfrontálódó legfontosabb nehézségek kapcsolatban állnak az általa használt két, külön fajta propaganda ellentétével, amit használnia kell: integrációs és agitációs propaganda.⁴

Az *integrációs propaganda* a szocializáció alapvető mechanizmusa a modern társadalomban. Propaganda, amely arra terveztetett, hogy magatartásformákkal, hittel,

⁴ Az "integrációs" és "agitációs" propaganda koncepciójáról lásd Jacques Ellul: *Propaganda*, in Alfred A. Knopf, 1965.

értékekkel, szokásokkal oltsa be az embereket, hogy hasznos és biztos eszközökké váljanak. Megtanítja nekik, hogy folyamatosan elnyomják vagy szublimálják a Rendszerre veszélyes érzelmi impulzusokat. Inkább hosszú távú attitűdökre és mélyen gyökeredző, átfogó értékekre fókuszál, mint speciális, időszzerű magatartásformákra.

Az *agitációs propaganda* az emberek érzelmeire játszik rá a célból, hogy egy adott magatartás vagy viselkedésformát érjen el bizonyos különleges szituációkban. Veszélyes impulzusok elnyomása helyett időben jól körülhatárolt célok érdekében stimulál bizonyos érzelmeket.

A Rendszernek tanulékony, együttműködő, passzív, függő lakosságra van szüksége. Mindenekfelett elvárja az erőszakmentességet mindaddig, amíg szüksége van a fizikai erőszak használatát monopolizáló kormányra. Ezért tanít minket az integrációs propaganda arra, hogy féljünk és meghökkenjünk az erőszakon, és ezért ne vágyjunk rá, még ha nagyon dühösek vagyunk sem. ("Erőszak" alatt emberi lények elleni tettelegességet értek.) Még általánosabban, az integrációs propagandának rózsaszín rágógumi értékekre kell nevelnie, a hangsúlyozott erőszakmentesség, egymásrautaltság és együttműködés érdekében.

Másrésről viszont adott kontextusban a Rendszer hasznosnak és szükségesnek találhat brutális és agresszív módszereket céljai elérése érdekében. Hasonló módszerekre a legnyilvánvalóbb példa a hadviselés. Háború közben az agitációs propagandára támaszkodik: azért, hogy a közvéleményt megnyerje a katonai akció helyességéről emberek érzelmeivel játszik, hogy rettegjenek és mérgesek legyenek egy vélt vagy valós ellenségre.

Ebben a helyzetben ellentét feszül az integrációs és agitációs propaganda közé. Azokba, akikbe a legmélyebben ültették az erőszaktól való idegenkedést és galamblelkűséget nem túl fogékonyak véres harci események elfogadására.

Itt a trükk valamilyen szinten visszafelé sül el. A mindvégig az integrációs propaganda kedvéért "lázas" aktivisták hadi időszakban is lázadnak. Nem csak erőszakos volta miatt ellenzik a háborút, hanem mert "rasszista", "terjeszkedő", "imperialista" stb., mindaz, ami pont ellentétes az integrációs propaganda rózsaszín rágógumi értékrendszerével.

Ha az állatokkal való bánásmódról van szó, akkor is visszafelé sül el a fegyver. Sok ember elkerülhetetlenül kiterjeszti a humánus értékeket és az erőszak elvetését állatokra is, mint ahogy az emberekkel való bánásmódról tanulták. Elborzadnak az állatok húsért való lemészárlásától, és minden más ártalmas praktikától, mint a csirkék tojó-géppé silányítása pici ketrecekben, vagy tudományos kísérleteknek való alávetés. Egy pontig az állatkínzás ellenzésének eredménye hasznos a Rendszer számára: mivel a vegan étrend hatékonyabb a húsevőnél (a természeti erőforrások felhasználásának relációjában); a veganizmus, ha széles körben elterjedt, lassíthatja növekvő emberi populáció általi a szűkös nyersanyagforrásokon fogyasztását. Az aktivisták ragaszkodása az állatkísérletek befejezéséhez viszont homlokegyenest ellentétben áll a Rendszerrel, hiszen az előre látható jövőben aligha lesz más munka-szerepe az állatoknak, mint kísérleti alany.

Annak ellenére, hogy itt-ott visszafelé sül el a Rendszer trükkje még nem előzi meg az egész felismerhető hatást, névleg hogy a lázas impulzusokat a saját hasznára fordítsa.

Be kell vallanunk, az itt leírt trükk nem az egyedüli tényező a lázas impulzusokat társadalmunkba bevinni kívánó irányvonal meghatározásában. Sokan gyengének és erőtlennek érzik magukat (azon egyszerű oknál fogva, hogy a Rendszer tényleg gyengévé és erőtlenné tesz minket), következésképpen megszállottan azonosulnak az áldozatokkal, gyengékkel és elnyomottakkal. Ez is része az indítéknak, amiért a kizsákmányoló témakörök (szexizmus, rasszizmus, homofóbia, neokolonializmus) oly közkedvelt aktivista célpontokká váltak.

5. Egy példa

Itt van nálam egy antropológia tankönyv,⁵ amelyben számos kitűnő példáját találtam annak, amikor egy értelmiségi segíti a Rendszert a trükkjével, hogy konformizmusát a modern társadalom bírálóiba bújtatja. A legcukibb ilyen példa a 132-136. oldalon van, ahol a szerző "átvett" formában idéz egy cikket az interszexuális Rhonda Kay Williamsontól (olyan személy, aki egyszerre női és férfi karakterjegyekkel született).

Williamson állítja, az amerikai indiánok nemcsak elfogadták, de kifejezetten értékelték az interszexuális egyéneket.⁶ Ezt az attitűdöt állítja szembe az euro-amerikai kultúrával, amit pedig párhuzamba állít saját szülei nevelési módszereivel.

Williamson szülei kegyetlenül bántak vele. Lenézték interszexuális állapota miatt. Azt mondták neki, hogy "el van átkozva, és a lelke az ördögé", karizmatikus felekezetbe adták, hogy kiűzzék belőle a "démont". Még egy szalvétát is adtak neki, amibe "kiköhögheti a démont".

Nyilvánvalóan nevetséges mindezt a modern euro-amerikai attitűddel azonosítani. Talán megközelíti a 150 évvel ezelőtti szintjét, napjainkban viszont majdnem minden amerikai oktató, pszichológus vagy mainsteram pap elborzadna egy effajta kezelés láttán. A média sem festené le ezt a fajta kezelési módot áldásosnak. Az átlagos, középosztálybeli amerikaiak ma talán nem fogadnák el úgy az interszexuális állapotot, mint az indiánok, de csak kevesüknek nem tűnne fel, mennyire kegyetlen módon bántak Williamsonnal.

A szülei minden bizonyára deviáns, vallási különcök voltak, akiknek magatartása és hite kilóg a sorból. vagyis a modern euro-amerikai társadalom kritikáját rivaldafénybe állítva Williamson valójában csak egy deviáns, kulturálisan elmaradott kisebbséget támad, ami még nem adaptálódott napjaink Amerikájának uralkodó értékeihez.

Haviland, a könyv szerzője a 12. oldalon a kulturális antropológiát mítoszrombolónak, a modern, nyugati társadalom önteltségét kihívónak festi le. A modern főáramlatú amerikai antropológia aljas módon szolgai viszonyban áll a Rendszer arrogáns értékeinek. Ha korunk antropológusa látszólag kritizálja társadalmának értékeit, tipikusan csak a múlt értékeit bírálja - eltűnt és meghaladott értékeket, melyeket ma már csak deviánsok és szakadárok őriznek, akik nem tudták felvenni a kultúrájuk változásának Rendszer által elvárt tempóját.

Williamson Haviland által használt cikke mindezt jól illusztrálja, és reprezentálja Haviland könyvének általános részleghajlását. Haviland etnográfiai tényeket hangsúlyozva tart politikailag korrekt órát az olvasóknak, de alábecsüli vagy figyelmen kívül hagyja a többi, nem PC etnográfiai tény. Mialatt Williamsont idézve kihangsúlyozza az indiánok interszexuálisakkal szemben mutatott toleranciáját, nem beszél például sok indián törzs nőket házasságtörés esetén sújtó büntetéséről (orrlevágás),⁷ amit férfiak esetében nem alkalmaztak; sem arról, hogy a crow indiánoknál, ha egy harcost megütött egy idegen annak azonnal meg kellett ölnie, különben mindörökre megszégyenül a törzs szemében;⁸ mint ahogy Haviland nem szól a kelet-USA-i szokásos indián kínzásokról sem.⁹ Persze ezek a tények bemutatják az

⁵ William A. Haviland: *Cultural Anthropology*, 9. kiadás, Harcourt Brace & Company, 1999.

⁶ Felteszem, az állítás pontos. Minden bizonnyal a Navaho attitűdre reflektál, lásd Gladys A. Reichard: *Navaho Religion: A Study of Symbolism*, Princeton University Press, 1990, 141. E könyvet eredetileg 1950-ben jegyezték, jóval az amerikai antropológia masszív politikálódása előtt, nincs okom tehát feltételezni, hogy a benne foglaltak elferdítettek.

⁷ Mindez köztudott. Lásd Angie Debo: *Geronimo: The Man, His Time, His Place*, University of Oklahoma Press, 1976, 225; Thomas B. Marquis (interpreter), *Wooden Leg: A Warrior Who Fought Custer*, Bison Books, University of Nebraska Press, 1967, 97; Stanley Vestal, *Sitting Bull: Champion of the Sioux: A Biography*, University of Oklahoma Press, 1989, 6; The New Encyclopedia Britannica, 13. kötet, Macropedia, 15. kiadás, 1997, "American Peoples, Native," 380.

⁸ Osborne Russell: *Journal of a Trapper*, Bison Books edition, 147.

⁹ A kelet-USA-i indiánok kínzásai köztudottak. Lásd Clark Wissler: *Indians of the United States*, Revised Edition, Anchor Books, Random House, New York, 1989. 131, 140, 145, 165, 282; Joseph Campbell: *The Power of Myth*,

erőszakosságot, férfiasságot, nemi kirekesztést, vagyis összeegyeztethetetlenek napjaink Rendszer-értékeivel, és hajlamosak őket politikailag inkorrektként cenzúrázni.

Nem vitatom azonban, hogy Haviland teljesen őszintén hisz az antropológusok nyugati társadalmi arroganciát bíráló voltában. Az önámítás mértéke egyetemi értelmiségieknél még messzebb is érhet.

Végül világossá akarom tenni: nem állítom, hogy helyes házasságtörésért valakinek levágni az orrát, és a nők bántalmazását sem szabad megtűrni; és nem is szeretném, ha bárkit is lenéznének és megvetnének mert interszexuális, vagy más fajhoz, etnikumhoz tartozik, esetleg más szexuális érdeklődése van. Napjaink társadalmában azonban a legtöbb felsorolt dolgot folyamatosan reformálják. A Rendszer legügyesebb trükkje abban áll, hogy az egyébként forradalmi irányultságú, erős lázadói hajlamokat ezen idejét múlt reformok felé irányítja.

Anchor Books, Random House, New York, 1988, 135; The New Encyclopaedia Britannica, 13. kötet, Macropaedia, 15. kiadás, 1997, "American Peoples, Native," 385; James Axtell: *The Invasion Within: The Contest of Cultures in Colonial North America*, Oxford University Press, 1985, oldalszám nem elérhető.